

"Historia Muscorum" (1741) je popsáno již 600 druhů. Zajímavé je sledovat v textu a na 85 pečlivých tabulkách, které rostliny i on považuje za mechy a jak je třídí. První velkou skupinu tvoří rostliny nemající žádná semena ani květy (např. houby *Byssus* a *Tremella* nebo řasa *Conferva*), dále skupina rostlin mající cosi analogického květům a plodům (sem řazeny vesměs lišejníky) a konečně rostliny se skutečnou fruktifikací (rody *Mnium*, *Sphagnum*, *Fontinalis*, *Hypnum*, *Bryum*, *Polytrichum*, *Anthoceros* a řada foliózních i frondózních játrovek, ale i některé zástupce dalších oddělení jako *Selago*, *Lycopodium*, *Selaginella*, *Lichen*, *Ptilularia*, *Isoetes*, *Subularia* atd.).

V dalším sledování historie přicházíme již ke Carlu Linnému (* 1707, profesor botaniky v Uppsale, + 1778), který ve své proslulé práci "Species plantarum" (1753) uvádí mechy jako samostatnou třídu s deseti rody, mezi nimiž se ale ještě nacházejí také rody *Lycopodium* a *Porella*. Čeledi a rody *Jungermanniaceae*, *Marchantiaceae*, *Riccia* a *Anthoceros* ale již řadí k řasám. Tobolku po vzoru Dillenii považuje za tyčinku. Zajímavé je, že jeho žák Petrus Jonas Bergius v disertaci pod jeho vedením uvádí, že dosud nikdo nikdy nespátřil semeno mechů. Dále je nutné se zmínit o Casimiru Christophu Schmiedelovi (1718-1792), profesorovi medicíny v Erlangenu, který ve svých "Beiträge zur Mooskunde" mechy nijak netřídí, ale popisuje jednotlivé rostliny. Na jedné tabuli vyobrazuje mechy pod souborným názvem *Mnium*, na dalších dvanácti pak játrovky a hlevíky. Schmiedel oproti Dilleniovi již používal mikroskop, takže se mu podařilo správně popsat pohlavní orgány játrovek, také mechovou tobolku již nepovažuje za tyčinku, ale za plod se semeny.

Za zakladatele bryologie jako skutečné vědecké disciplíny je všeobecně považován Johann J. Hedwig (* 1730 v Kronstadtu v Sedmihradsku, profesor botaniky v Lipsku, + 1799 v Lipsku). Plných 40 let života se věnoval studiu mechů a tím se octla bryologie na výši jako málokterý obor tehdejší doby. Měl poměrně dobrý mikroskop, obratnou ruku na preparaci a bystrý cit pro jemnou stavbu mechů. To vše jej ve spojení s vytrvalostí a nadšením pro práci přivedlo k neobyčejným výkonům. Dovedl mechy a jejich části nejen výborně popsat, ale i věrně vyobrazit, takže jeho kolorované tabule jsou i z dnešního pohledu velmi hodnotné. Svůj systém založil hlavně na stavbě peristomu, k dalšímu dělení pak používal formu samčího květenství. Hedwig sám se vydání svého stěžejního díla "Species muscorum" nedožil; vyšlo až zásluhou Schwaegricheny v Lipsku v r. 1801. Rok vydání tohoto díla je také považován - podle usnesení Mezinárodního botanického kongresu v Cambridgi v r. 1930 - za výchozí "starting point" pro mechy (vyjma rašeliníky, u nichž podobně jako u játrovek platí za "starting point" Linnéova práce "Species plantarum" z r. 1753). V Hedwigově díle úspěšně pokračoval Christian Friedrich Schwaegrichen (* 1775 v Lipsku, profesor přírodních věd v Lipsku, + 1853 v Lipsku) a na jejich práci dále navázal Samuel Elisée von Bridel-Brideri (* 1761 v Crassier u Nyonu, vychovatel princů z Gothy, + 1821 Gotha). Poznal taxonomickou hodnotu čepičky a okolnost, zda štět vyrůstá na konci hlavní lodyžky nebo na bočné větvičce. Ve své posmrtné dvojdílné práci "Bryologia universa" (1826-1927) rozdělil mechy na *Acrocarpi* a *Pleurocarpi*, dále podle typu otevírání tobolky na *Schistocarp* a *Oligocarp* a konečně na *Cleistocarp* a *Stegocarp*. V tomto díle popsal také řadu nových druhů.

(Pokračování přístě)

ZAJÍMAVÉ NÁLEZY

Hypogymnia physodes (L.) Nyl., c.fr. - Šumava (7048d): Horní Vltavice, na 153. km směr Strážný, *Populus tremula*, 780 m, 6.3.1992 - Ibid. (7149a): Černý Kříž, na pravém břehu Studené Vltavy u železničního mostu, *Alnus* sp., 730 m, 9.5.1991, omnia leg. R.Dětinský, herb. R.D. Běžný, ale zřídka plodný druh.

Parmelia sulcata Taylor, c.fr. - Šumava (6947a): Horská Kvilda, *Sorbus* sp., 1000 m, 7.10.1991 - Ibid. (7047a): rez. Prameny Vltavy, *Acer pseudoplatanus*, 1120 m, 10.10.1991 - Ibid. (7047b): Kvilda, ca 3 km J obce u cesty na Bučinu, *Sorbus* sp., 1100 m, 8.10.1991, omnia leg. R.Dětinský, herb. R.D. Běžný, ale zřídka plodný druh.

Acaulon muticum (Hedw.) C.Müll. - Písek (6551): na břehu Otavy asi 0.5 km Z od obce Dědovice, na kyselé, středně homozní, hlinité půdě, 360 m, 4.5.1991 leg. I.Novotný, herb. BRNM. Přehlížený, drobný ruderální druh známý v Československu asi ze 40 lokalit převážně v mírně teplé oblasti do výšky 650 m (cf. Pospíšil 1978, Acta Mus. Morav. 63). Výskyt na Písecku je dosti izolovaný; v Cechách byl sbírán dosud jen v okolí Prahy (na Moravě má poměrně rovnoměrný výskyt, na Slovensku jen několik roztroušených lokalit).

Aphanorhagma patens (Hedw.) Lindb. (= *Physcomitrella p.*) - Přerov: mokřina v poli při SZ okraji lesa Zebračka, 210 m, 15.10.1989 a 4.10.1990 leg. Z.Hradílek, herb. Z.H. Velmi vzácný, jednoletý druh z č. *Funariaceae*.

Fontinalis hypnoides Hartm. - Podunajská nížina, slepé rameno poblíž jezera Lyon (SPR Čičovské mrtvé rameno 2 km Z Čičova), 18.10.1990 leg. Š.Husák (cum H.Ůřahelová et M.Völgy), det. I.Novotný, herb. I.N. Velmi vzácný vodní druh, zařazený do Červené knihy ČSFR. Na Slovensku dosud sbírán jen v minulém století v Bratislavě a v r. 1938 u Handlové.

Tortula latifolia Bruch ex Hartm. - Český ráj: obec Líšný-Splzov, u vody na betonovém můstku na břehu Jizery, 290 m, 4.9.1991 leg. R.Paulů, herb. PRC. Druh zařazený do Červené knihy ČSFR, u něhož již asi valná část nálezů u nás zanikla (cf. Pospíšil 1987, Acta Mus. Morav. 72). Nejbližším místem sběru tohoto druhu jsou dvě lokality na Českolipsku, mladší z r. 1904.

Z P R Á V Y Z E S E K C E

73. Valné shromáždění členů ČSBS schválilo dne 18.2.1991 udělení čestného členství prof. Josefu Poeltovi (Universität Graz).

jl

Za účasti 12 frekventantů a pod vedením V.Pospíšila, M.Zmrhalové a I.Novotného proběhlo ve dnech 28. a 29.3. 1992 v Olomouci již 6. pokračování bryologického určovacího praktika. V komorním prostředí botanické laboratoře olomoucké přírodovědecké fakulty se uskutečnila sobotní určovací část praktika. V neděli pak praktikum pokračovalo polodenní exkurzí na vápencový vrch Třesín u Litovle (součást CHKO Litovelské Pomoraví). Přes souvislou sněhovou pokrývku, která se nakupila během několikaminutové vánice jsme našli a mohli tudíž demonstrovat přes 40 druhů mechů a jätrovek.

Zbyněk Hradílek

Ve dnech 12.-18.4.1992 uspořádala Italská lichenologická společnost (SLI) spolu s botanickým ústavem University v Trieste lichenologickou expedici na ostrovy Lampedusa a Linosa ve Středomořském moři. Nasbíraný lichenologický materiál bude částečně vydán v exsikátu Vězda: Lichenes rariore, většina dokladů bude uložena po determinacích v herbářích TSB, GZU a v herb. A.Vězdy. Expedici skupinu vedl prof. P.L.Nimis, expedice se dále zúčastnili prof. J.Poelt (Universität Graz) a A.Vězda.

av